

Korte Mededelingen

Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus, een nieuwe knut voor Nederland (Diptera: Ceratopogonidae)

De eerste auteur vond op 24 maart 2019 een kleine vlieg (2,3 mm) in een lichtkoepel achter een huis in Wageningen. Het bijzondere aan deze vlieg waren de relatief grote stekels op de antennen en de sterk verbrede genitalliën. Hij plaatste een foto van de levende vlieg op het forum Diptera.info. Het bleek te gaan om een soort uit de familie van de Ceratopogonidae (knutten). De tweede auteur bood aan om het beest nader te onderzoeken. Na genitaal onderzoek bleek het te gaan om een mannetje van een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna: *Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus* (Strobl) (figuur 1). Twee weken later, op 7 april 2019, werd zeer waarschijnlijk ook een vrouwelijk exemplaar aangetroffen in de lichtkoepel (figuur 2). Vrouwelijke exemplaren van het genus *Atrichopogon* kunnen niet met zekerheid tot op soort worden gedetermineerd. Beide exemplaren bevinden zich thans in de alcoholcollectie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Vanwege de kleine apicale knop op het laatste antennesegment en de aanwezigheid van het empodium tussen de tarsklauwen wordt *A. flavolineatus* geplaatst in de subfamilie Forcipomyiinae. De lange tweede radiale cel, de afwezigheid van de macrotrichia op de vleugels en de seta op de paratergite leiden naar het genus *Atrichopogon* (Ewen & Saunders 1958). De enorme geslachtsdelen leiden verder tot het subgenus *Psammopogon*. Een sleutel voor de Europese *Atrichopogon*-soorten, waaronder de soorten van het subgenus *Psammopogon*, is te vinden in Szadziewski et al. (1996).

Volgens Burt (1936) vindt de ontwikkeling van *A. flavolineatus* plaats op stenen in zoet water. *Atrichopogon flavolineatus* komt voor in zowel rivieren als meren. De eieren en larven zijn alleen te vinden op stenen die half onder water staan en op die plaatsen die scherp zijn begrensd tot het gebied tussen het waterniveau en de bovenrand van de vochtige laag (Burt 1936). Het is onduidelijk waar de volwassen vrouwtjes van leven. *Atrichopogon flavolineatus* komt in een aantal Europese landen voor: België, Bulgarije, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Oostenrijk, Roemenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië en Turkije (Borkent 2014, Borkent et al. 2013, Grootaert et al. 1991, Schumann et al. 1999).

De familie Ceratopogonidae behoort tot de superfamilie Chironomoidea en bestaat in Nederland uit 111 soorten

die verdeeld zijn over 18 genera (Knoz & Beuk 2019). De laatste melding van een nieuwe knuttensoort uit Nederland is van Ciliberti (2019) en betreft *Stilobezzia lutacea* Edwards. Met de melding van *A. flavolineatus* komt het aantal Ceratopogonidae in Nederland nu op 112 en het aantal *Atrichopogon*-soorten op elf. Voor het subgenus *Psammopogon* is *A. flavolineatus* de eerste gemelde soort voor Nederland. De Ceratopogonidae is geen populaire groep bij dipteristen en deze familie is daardoor slecht bestudeerd. Het aantal van 112 gemelde soorten zal dan ook zeker een onderschatting zijn van het werkelijke aantal.

Literatuur

- Ewen AB & Saunders LG 1958. Contributions toward a revision of the genus *Atrichopogon* based on characters of all stages (Diptera, Heleidae). Canadian Journal of Zoology 36: 671-724.
- Borkent A 2014. World Species of Biting Midges (Diptera: Ceratopogonidae). Beschikbaar op: <http://www.inhs.illinois.edu/files/9913/9144/3328/CeratopogonidaeCatalog.pdf>.
- Borkent A, Dominiak P & Szadziewski R 2013. Fauna Europea: *Atrichopogon* subg. *Psammopogon*. In: Fauna Europea: Diptera, Nematocera (Pape T & Beuk PLTh eds). Fauna Europea version 2017.6. Beschikbaar op: <https://fauna-eu.org> [geraadpleegd op 24 december 2019].
- Burt ET 1936. A description of a new type of larval respiratory organ in *Antripogon trifasciatus* Kieff. (Diptera, Ceratopogoninae). Proceedings of the entomological society of London 11: 3-5.
- Ciliberti P 2019. *Stilobezzia lutacea*, a new predaceous midge for the Netherlands (Diptera: Ceratopogonidae). Entomologische Berichten 79: 143-146.
- Grootaert P, De Bruyn L & De Meyer M 1991. Catalogue of the Diptera of Belgium. Documents de travail de l'Institut royal des sciences naturelles de Belgique. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.
- Knoz J & Beuk PLTh 2019. Family Ceratopogonidae. In: Checklist of the Diptera of the Netherlands (Beuk PLTh ed). Beschikbaar op: www.diptera-info.nl/infusions/checklist/view_family.php?fam_id=40 [geraadpleegd op 24 december 2019].
- Schumann HR, Bährmann R & Stark A (eds) 1999. Checkliste der Dipteren Deutschlands. Studia dipterologica, supplement 2: 1-354.
- Szadziewski R, Kaczorowska E & Krzywinski J 1996. Redescriptions of some European species of *Atrichopogon* (Diptera: Ceratopogonidae). Polskie Pismo Entomologiczne 65: 297-318.

1. Mannetje van *Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus*. Wageningen (Gelderland), AC 174-442, lichtkoepel, 24.iii.2019, leg. Dick Belgers, det. Paul Beuk, col. NHMM. Foto: Dick Belgers

1. Male of *Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus*. Wageningen (province of Gelderland), AC 174-442, skylight, 24.iii.2019, leg. Dick Belgers, det. Paul Beuk, col. NHMM.

2. Waarschijnlijk een vrouwtje van *Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus*. Wageningen (Gelderland), AC 174-442, lichtkoepel, 7.iv.2019, leg. Dick Belgers, det. Paul Beuk, col. NHMM. Foto: Dick Belgers

2. Probably a female of *Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus*. Wageningen (province of Gelderland), AC 174-442, skylight, 07.iv.2019, leg. Dick Belgers, det. Paul Beuk, col. NHMM.

Summary

Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus, a new biting midge for the Netherlands (Diptera: Ceratopogonidae)

In the spring of 2019, *Atrichopogon (Psammopogon) flavolineatus* was found in the Netherlands for the first time. A male and a possible female were collected from a skylight in Wageningen, province of Gelderland. *Atrichopogon flavolineatus* belongs to the family Ceratopogonidae, the biting midges, and is classified in the subfamily Forcipomyiinae. This new species brings the Ceratopogonidae fauna in the Netherlands to 112 and the total number of *Atrichopogon* species to eleven.

J.D.M. (Dick) Belgers
Wageningen
dick.belgers@wur.nl

Paul L. Th. Beuk
Natuurhistorisch Museum Maastricht